

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Práca: Multikultúrna výchova – jej miesto v súčasnej škole. Banská Bystrica : UMB, 2013

Autorka: PaedDr. Katarína Vančíková, PhD., Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Oponent: prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc., Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Meno Kataríny Vančíkovej (predtým Ľuptákovvej) nie je v slovenskej spisbe o multikultúrnej výchove neznáme.

Venuje sa tejto téme už viac rokov. Tému „ohmatáva“ z viacerých strán, logicky sa centrum jej záujmu posúva a mení – od problematiky výchovy Rómov, kde je multikultúrna výchova len súčasťou celkového konceptu, cez výchovu detí v materskej škole a na prvom stupni ZŠ, kde sa multikultúrna (interkultúrna) výchova objavuje ako dôležitá súčasť výchovy a dostáva sa aj do centru záujmu autorky, až po systematické hľadania cieľov a prostriedkov multikultúrnej výchovy.

Sociológia výchovy, ktorej sa autorka tiež úspešne venuje už niekoľko rokov, nie je ničím, čo by s týmto smerovaním nesúviselo. Akoby v sociológii výchovy K. Vančíková hľadala na výchovu a na multikultúrnu výchovu z inej strany, akoby tým dopĺňala a kompletizovala svoje teoretické práce o multikultúrnej výchove.

Habilitačnú prácu vnímam v tomto kontexte ako doterajšie vyvrcholenie odborného záujmu K. Vančíkovej. Konceptia práce, jej štruktúra aj naplnenie koncepcie svedčia o tom, že K. Vančíková už bola schopná syntézy svojich vedeckých záujmov. Táto syntéza prichádza po viacerých výskumných projektoch, po pestrej publikačnej činnosti aj po systematickej pedagogickej činnosti.

Výskum, vyučovanie a publikácie tejto autorky sa teda pohybovali aj okolo multikultúrnej výchovy aj priamo v jej centre. Preto bola schopná v habilitačnej práci pristupovať k multikultúrnej výchove komplexne. Vníma ju v kontexte globalizácie, v kontexte súčasných premien „západnej“ kultúry, pričom nezabúda, že euroatlantická civilizácia nie je osamotená, ani nie je nadradená ostatným civilizáciám. Vníma ju aj v kontexte súčasného spochybňovania multikulturalizmu. A vníma ju aj v kontexte iných výchovných procesov, ako je napr. výchova k občianstvu.

Multikultúrnu výchovu analyzuje ako štruktúrovaný proces, ktorý má jasné ciele a svoj špecifický priebeh. Škoda, že sa v publikácii nevenovala viac prostriedkom

multikultúrnej výchovy, pretože tak by tento výchovný proces získal reálnejšiu podobu. Ak sa zameriame len na ciele, môžu naše úvahy pôsobiť ako hľadanie ideálu, ktorý má od reality ešte ďaleko. Takéto nebezpečenstvo striehne často na uvažovanie o multikultúrnej výchove, ktorej oprávnenosť je dnes veľmi silno spochybňovaná.

Istý ideál, ku ktorému výchova smeruje, je však prítomný v každej analýze výchovy. Zvlášť nie je možné sa vyhnúť stanovovaniu ideálov pri multikultúrnej výchove, ktorá má pomôcť pri naprávaní omylov súčasného sveta.

Analýza hlavných nástrojov multikultúrnej výchovy by určite prehĺbila poznanie, ktoré ponúka K. Vančíková. Tým by sa rozšírilo aj zacielenie habilitačnej práce, a vlastne akoby som tu navrhoval, aby knižku napísala inak.

To však nebolo potrebné. Habilitačná práca je uceleným a komplexným dielom. Štruktúra knižky totiž ukazuje, že jej hlavným zámerom bolo zdôvodniť nevyhnutnosť multikultúrnej výchovy v súčasnej slovenskej škole. K. Vančíková jasne a presne interpretuje procesy v súčasnom svete, ktoré vyvolávajú k životu nevyhnutnosť multikultúrnej výchovy. Vecne naznačuje, kde dnešný človek robí chyby, v čom sa mýli a adekvátne zdôvodňuje, kde môže multikultúrna výchova pomôcť pri naprávaní týchto omylov.

Neskĺzava do nereálneho idealizmu (na ktorý upozorňujem vyššie). Analýzy K. Vančíkovej sú pevne zakotvené v teóriách, ktoré vysvetľujú fungovanie súčasného sveta, ale jej vlastné analýzy sa neuzatvárajú do imaginárneho sveta teórie. Cez teoretické interpretácie citlivo vníma svet okolo nás, uvedomuje si riziká a nevýhody multikulturalizmu, berie do úvahy aj názory, ktoré ho odmietajú. To všetko tvorí výborné východisko pre zdôvodnenie, že multikultúrna výchova je nevyhnutná.

K. Vančíková ponúka toto zdôvodnenie hlavne v prvej časti habilitačnej práce, a je v ňom veľmi dôveryhodná.

V druhej časti ponúka zdôvodnenie z vnútra multikultúrnej výchovy. Pretože sa tejto téme už dlhšie venuje, cíti jej výhody aj riziká a dokáže i tu ponúknuť zdôvodnenia, ktoré sú dôveryhodné.

Dôveryhodnosť uzáverov K. Vančíkovej vyplýva aj z faktu, že na začiatku knižky reflektuje kultúrnu realitu okolo nás s pomocou teoretických konceptov multikulturalizmu. Od začiatku knižky sa tak u nej prepojila reflexia teórie s pohľadom na realitu. K. Vančíková sa tak pripravila výbornú pôdu pre zdôvodnenie nevyhnutnosti multikultúrnej výchovy.

Jej argumenty sú platné pre rôzne stupne škôl. Sú dostatočne všeobecné, aby bolo možné s nimi argumentovať v celom školskom systéme – ale sú zároveň dostatočne poučené

realitou sveta a realitou školy, aby bolo možné ich konkretizovať pre určitý stupeň našej vzdelávacej sústavy.

Predložená habilitačná práca je nielen kultivovaným príspevkom k zdôvodneniu multikultúrnej výchovy v súčasnom slovenskom školstve. Je zároveň výrazným príspevkom k slovenskej teórii multikultúrnej výchovy – nepoznám v našom kontexte knižku, ktorá by ponúkala taký komplexný pohľad na multikultúrnu výchovu.

Habilitačná práca K. Vančíkovej je okrem toho založená na serióznom a hlbokom poznaní svetovej literatúry o multikultúrnej výchove a o multikulturalizme.

Prácu Multikultúrna výchova – jej miesto v súčasnej škole preto odporúčam prijať ako habilitačnú prácu a na základe jej úspešnej obhajoby odporúčam udeliť PaedDr. Kataríne Vančíkovej, PhD. titul docentka v odbore 1.1.5 Predškolská a elementárna pedagogika.

29. 12. 2013

Prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc.